

İKTİSAT POLİTİKALARININ ETKİNLİĞİ: UYARLAMACI BEKLEYİŞLER VE RASYONEL BEKLENTİLER HİPOTEZİ

THE EFFECTIVENESS OF ECONOMIC POLICIES: ADAPTIVE EXPECTATIONS AND RATIONAL EXPECTATION HYPOTHESIS

Tuğba DAYIOĞLU*
Yılmaz AYDIN**

Öz

Bu çalışmanın amacı Yeni Klasik yaklaşımın odak noktasını oluşturan iktisat politikaları uygulamaları ile beklentiler arasındaki karşılıklı etkileşim Rasyonel Beklentiler çerçevesinde incelemek ve olası sonuçları değerlendirmektir. Uyarlamacı Beklentiler yaklaşımına göre, sadece geçmiş dönem verilerini dikkate alan ekonomik birimlerin enflasyonla ilgili beklentilerinin, gerçekleşen enflasyona uyum sağlaması zaman almaktadır. Enflasyon oranı gerçekte artarken, tahmin edilen enflasyon daha düşük olur. Rasyonel beklentiler yaklaşımı ise enflasyona ilişkin tahminlerin sadece geçmiş değil, mevcut tüm bilgilerin değerlendirilmesiyle gerçekleştirildiğini ve dolayısıyla beklenen ve gerçekleşen değerlerin kısa dönemde de uyumlu olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekleşen ve beklenen değer arasındaki sapma reel ücretleri etkileyerek üretim ve istihdam üzerinde miktar uyumuna yol açar. Kısa dönemde ortaya çıkan bu gelişme zamanla beklenen ve gerçekleşen değerlerin uyum sağlaması ile sadece fiyat uyumu ile sonuçlanmaktadır. Buna göre, politika yapımcılar düzenli bir şekilde para arzını arttırarak üretimi yönlendirmeye çalıştıkları takdirde, rasyonel beklentilere sahip bireyler, modeli anlayarak bu politikaları boşa çıkaracaklardır.

Anahtar kelimeler: İktisat Politikası, Belirsizlik, Beklentiler, Parasalcı Yaklaşım ve Yeni Klasik İktisat.

Abstract

This study aims to evaluate the interaction between economic policy practices and expectations within the framework of Rational Expectations and possible results. The discussion of economic policies effectiveness is closely related to how expectations are created and, therefore whether the policy results are correctly predicted. According to the Adaptive Expectations approach, it takes time for economic units, which only take into account past data, to adapt their inflation expectations to actual inflation. There is also a difference between the estimated and actual inflation rates at a given time. As the inflation rate increases actually, the predicted inflation rate becomes lower. The rational expectations approach suggests that inflation forecasts are realized by evaluating all available information, not just past information so that the expected and realized values are also compatible in the short term. The deviation between actual and expected value affects real wages and leads to quantity compliance on production and employment. This development which arises in the short term with the adaptation of the expected and actual values and price. The rational expectations approach indicates that the inflation forecasts are realized not only by past but also evaluating all available information therefore the expected and actual values are compatible in the short term. According to this if the policy makers try to direct production by increasing the money supply systematically, individuals which they have rational expectations will understand the model and discard those policies.

Keywords: Economic Policy, Uncertainty, Expectations, Monetarism and New Classical Economics.

*ORCID Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari Sosyal Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, tugba.dayioglu@nisantasi.edu.tr

**ORCID Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi İdari Sosyal Bilimler Fakültesi, Ekonomi Bölümü, yilmaz.aydin@nisantasi.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

Introduction and Research Questions & Purpose

The concepts of 'natural unemployment rate' and 'rational expectations' developed by the New Classical economists explain why the monetary and financial policies are not effective? While the assumption of full knowledge is valid in the classical-Neo classical model, the uncertainty and expectation about the future is the key in Keynes's approach. In Keynes's method, the overlap of the expected and realized investment volume due to the uncertainty regarding the future period is only a coincidence. Therefore, the economy as a trend stabilizes at an unstable and underemployment level. Monetary and fiscal policies are inevitable since full employment balance cannot be achieved unless the demand-side policies are interfered with. Friedman, who developed the Phillips curve analysis with the assumptions about expectations, argued that these policies would be valid in the short term, but the economy would stabilize in the natural unemployment rate in the long term. The Phillips curve has a negative slope means the monetary policies are effective that it is explained by the fact their expectations for inflation which are created only by using the data of the previous error period.

Methodology

New Classical economists have developed the Rational Expectations approach which is based on the assumption that not only the past period. Thus, the all available information will be used in the formation of expectations. Rational expectations argue that the economic units, who are guessing by considering all the information in this way, will not be mistaken in their expectations even in the short term, or rather, even if they make a false prediction, this will only be accidental, that is, there can be no systematic error regarding inflation. Policies will be ineffective as rational acting economic units, who correctly predict the possible consequences of monetary and fiscal policies, will take the necessary measures. Monetary policy will be ineffective in the short term, unless unexpected policies that will affect the rational actors' correct prediction. In other words, there is a Phillips curve drawn perpendicular to the horizontal axis both in the short run and the long run. The rational expectations theory determines the macroeconomic models which are formed with expectations. It was developed as a macro model by explaining the relationship between production level and general level of prices in the theory. It is possible to lower the unemployment rate below the natural unemployment rate with expansionary policies. However, the same processes are reexperienced a higher balanced of inflation and the natural unemployment rate. From this way we determined this long-term Phillips curve emerges by joining the E and G points which explained in the study.

Results and Conclusions

According to the rational expectations developed by the New Classical economists who accept the basic propositions of the monetarist approach, individuals can correctly interpret all available information, avoid systematic errors and thus make the correct prediction. Rational expectations emphasize that people will not make mistakes in their estimation but the errors will not be systematically. In other words if the rational expectations are valid the mistakes will be randomly. Rational acting economic units will take the necessary precautions as they can accurately predict the level of inflation and therefore real wages resulting from the policies implemented. This process, which means that the real wage level does not change, means that the level of employment and output will not deviate from its natural rate. The economic units which act the rational will take the necessary precautions as they can accurately predict the level of inflation and the real wage level result with policies implemented.

1. GİRİŞ

Parasalcı yaklaşımın iktisat literatürüne kazandırdığı ‘doğal işsizlik oranı’ ve Yeni Klasik iktisatçılar tarafından geliştirilen ‘rasyonel beklentiler’ kavramları para ve maliye politikalarının niçin etkili olmadığını açıklamaktadır. Klasik- Neo klasik modelde tam bilgi varsayımı geçerli iken Keynes’in yaklaşımında gelecekle ilgili belirsizlik ve beklenti temel öneme sahiptir. Keynes’in yönteminde gelecek döneme ilişkin belirsizlik nedeniyle beklenen ve gerçekleşen yatırım hacminin örtüşmesi ancak tesadüfi bir sonuçtur. Bu nedenle ekonomi bir eğilim olarak istikrarsız ve eksik istihdam düzeyinde dengeye gelir. Enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkiyi gösteren Phillips Eğrisi analizi, Keynesyen kuramının öngördüğü şekilde 1950’li yıllardan sonra sanayileşmiş ülkelerde iktisat politikalarının temel dayanağı haline gelmiştir. Buna göre işsizlikte bir artma görüldüğünde, hükümetler toplam talebi artırıcı genişleme politikaları izliyor, böylece işsizlik azalıyordu. Aksine enflasyonda bir yükselme söz konusu ise bu kez toplam talebi kısıcıcı politikalar uygulanıyor ve enflasyon kontrol altına alınıyordu. Phillips eğrisi analizini beklentilere ilişkin varsayımlarla geliştiren Friedman, söz konusu politikaların kısa dönemde geçerli olacağını ancak uzun dönemde ekonominin doğal işsizlik oranında dengeye geleceğini savunmuştur. Phillips eğrisinin negatif eğimli olması, yani para politikalarının etkili olması, sadece geçmiş döneme ilişkin verilerin kullanılmasıyla oluşturulan enflasyona beklentilerinin hatalı olmasıyla açıklanmaktadır. Uyarlamacı beklentiler olarak adlandırılan bu yaklaşımda uzun dönemde beklenen ve gerçekleşen enflasyon oranı aynı olduğundan politika etkisiz olacak ve ekonomi doğal işsizlik düzeyinde dengeye gelecektir. Parasalcı yaklaşımın temel önermelerini kabul eden Yeni Klasik iktisatçılar beklentilerin oluşumunda sadece geçmiş dönemin değil bugünkü mevcut tüm bilgilerin kullanılacağı varsayımına dayanan Rasyonel beklentiler yaklaşımını geliştirmiştir. Rasyonel beklentiler, bu şekilde tüm bilgileri dikkate alarak tahminde bulunan iktisadi birimlerin kısa dönemde dahi beklentilerinde yanılmayacaklarını, daha doğrusu hatalı tahminde bulunsalar da bunun ancak tesadüfi olacağını, yani enflasyona ilişkin sistematik hatanın söz konusu olamayacağını savunmaktadır. Para ve maliye politikalarının olası sonuçlarını doğru bir şekilde tahmin eden rasyonel davranan iktisadi birimler gerekli önlemleri alacakları için politikalar etkisiz kalacaktır. Rasyonel davranan aktörleri doğru tahminde bulunmalarını etkileyecek beklenmeyen politikalar uygulanmadığı sürece para politikası kısa dönemde de etkisiz kalacaktır. Başka bir deyişle hem kısa dönemde hem de uzun dönemde yatay eksene dik çizilen bir Phillips eğrisi söz konusudur.

2. MONETARİZM VE ADAPTİF BEKLENTİLER

1930 ve 1940’lı yıllarda yaygın olan görüşe göre para ve maliye politikaları yardımıyla istihdam, üretim ve gelir düzeyini arttırmak ulusal hükümetlerin en önemli görevidir. Bu durum Genel Teori’nin temel mesajı olarak görülebilir. Başka bir deyişle kapitalist ekonomilerde istikrar politikalarına ihtiyaç duyulur (McCallum, 1980: 37).

Keynesyen iktisatçılar tarafından geliştirilen ve Phillips eğrisi analizine göre para arzındaki bir artış enflasyonu artırma pahasına işsizliği azaltmaktadır (Alpago, 2018: 71). Parasalcı iktisatçılar ise para politikasının etkinliğinin ve dolayısıyla enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkinin ancak geleceğe ilişkin beklentilerde hata olması durumunda söz konusu olacağını savunmaktadır (Phelps, 1967). Parasalcı yaklaşım, beklentilerin oluşumunda Uyarlamacı Beklentiler Hipotezi’nin geçerli olduğunu düşürür. Uyumcu veya uyarlayıcı bekleyişler olarak da adlandırılan bu yaklaşım, beklentilerin geçmişin tecrübelerine göre zaman içinde oluştuğunu ifade eder. Buna göre ekonomik birimler, ilgili değişkenin geçmiş dönemdeki seyrini ve daha önceki dönemlerde yaptıkları tahmin hatalarını göz önüne alarak beklentilerini oluşturmaktadırlar (Işıklar, 2004: 125).

A.W. Phillips, parasal ücretlerdeki değişim ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiş ve işsizlik oranı ile parasal ücretlerin değişim oranı arasında istikrarlı bir negatif ilişki olduğu sonucuna varmıştır (Friedman, 1977: 54). Bu sonuç literatürde Phillips Eğrisi Analizi olarak adlandırılır (Phillips, 1958).

Phillips eğrisi analizi daha sonra Samuelson ve Solow tarafından enflasyon oranı ve işsizlik oranı arasındaki negatif yönlü ilişkiyi gösterecek şekilde değiştirilmiştir. Enflasyon-işsizlik ilişkisini gösteren bu değiştirilmiş Phillips Eğrisi analizi, 1950’li yıllardan sonra sanayileşmiş ülkelerde iktisat politikalarının temel dayanağı haline gelmiştir. Buna göre işsizlikte bir artma görüldüğünde, hükümetler toplam talebi artırıcı genişleme politikaları izliyor, böylece işsizlik azalıyordu. Aksine enflasyonda bir yükselme söz konusu ise bu kez toplam talebi kısıcıcı politikalar uygulanıyor ve enflasyon kontrol altına alınıyordu (Çakmak, 1997: 32). Phillips eğrisi analizi, Keynesyen kökenli karşıt konjonktürel talep yönetimi politikalarının etkinliği hakkında geniş bir güven sağlamıştır. Keynesyen iktisatçılara göre, iktisatçıların görevi enflasyon ve işsizlik sorunları arasındaki uygun dengeyi bozmayacak şekilde talep yönetimi politikalarını düzenlemektir. Başka bir ifadeyle, geniş ölçüde kabul gören bu ilişki, hükümetlere istikrarlı bir politika seçeneği sunmaktadır. Düşük bir işsizlik oranı hedeflenirse, yüksek enflasyona ve düşük enflasyon hedefi için ise yüksek işsizliğe razı olmak gerekmektedir (Friedman, 1977: 455).

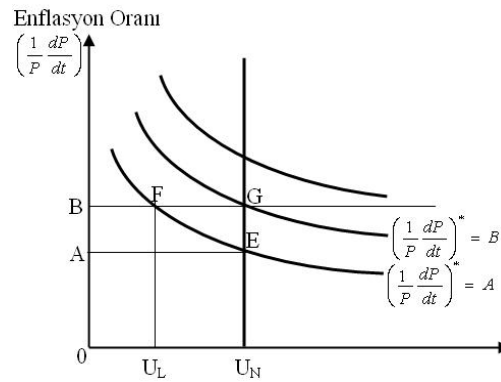
Neoklasik Sentezci Keynesyen yaklaşım, istikrarı sağlamak için mevcut duruma göre uygulanan ince ayar politikasını savunurlar. Friedman ve Phelps, ince ayar politikasının işlemeyeceğini göstermeye çalışmışlardır. Bunu yaparken iki farklı kavram geliştirmişlerdir: Uyarlamacı Beklentiler ve Doğal İşsizlik. Uyarlamacı Beklentiler Hipotezi’ne göre, işçiler ve işverenler fiyat artışlarına farklı sürelerde tepki gösterirler. İşveren için önemli olan ürettikleri malların nispi fiyatlarındaki değişimlerdir. İşveren, sadece sattığı malın fiyatını, üretimde kullanılan girdilerin fiyatını, işçi maliyetini izleyerek, nispi fiyat değişikliğini kısa sürede algılayabilir. Buna karşılık işçiler için önemli olan satın alma gücündeki değişimdir. Satın alma gücündeki değişimin algılanabilmesi için çok sayıda fiyatın izlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple işçiler, kısa dönemde fiyatlarla ilgili beklentilerinde yanılmakta, işverenler içinse böyle bir yanılı söz konusu olmamakta (Çevik, 2005). Uyarlamacı Beklentiler Hipotezi’nin geçerliliği iki önemli sonuç doğurur: Ekonomik birimlerin enflasyonla ilgili beklentilerinin, gerçekleşen enflasyona uyum sağlaması zaman almaktadır. Ayrıca belli bir zamanda tahmin edilen ve gerçekleşen enflasyon oranları arasında bir fark oluşmaktadır. Enflasyon oranı gerçekte artarken, tahmin edilen enflasyon daha düşük olur. Başka bir deyişle, enflasyon oranının artış gösterdiği dönemlerde gerçekleşen enflasyon tahmin edilenden daha yüksektir (Tunca, 2002: 49). Doğal İşsizlik Oranı analizine göre her ekonomi belirli bir denge üretim düzeyinde bulunur ve bu denge üretim düzeyi ekonominin normal performansını gösterdiği durum olarak tanımlanabilir. Ekonominin bu normal performans düzeyinde de belirli bir işsizlik gözlenmektedir. Friedman, bu işsizliği “Doğal İşsizlik Oranı” olarak tanımlamaktadır. Doğal İşsizlik Oranı Hipotezi, denge üretim düzeyinde gözlenen işsizliğin kısa dönemde para politikası ile azaltılabileceğini, ancak uzun dönemde doğal düzeyine geri döneceğini ileri sürmektedir (Paya, 2001: 321). Doğal işsizlik oranı, ekonomide her zaman mevcut olan ve nominal faktörler tarafından değil, reel faktörler tarafından belirlenen işsizliği ifade etmektedir (Friedman, 1991:108). Böylece geçmiş dönemde Klasik yaklaşımda ‘tam istihdam’ düzeyinde denge kavramı yerine ‘doğal işsizlik’ düzeyinde denge kavramı ikame edilmiş ve ekonominin istikrarsız ve dolayısıyla talep yanlı politikaların gerekliliğini ileri süren Phillips Eğrisi analizine farklı bir yorum getirilmiştir (Biol, 2013).

Beklentilerle genişletilmiş Phillips Eğrisi analizi, enflasyon ile işsizlik arasındaki değişim oranı ilişkisinin sadece kısa dönemde geçerli olduğunu, uzun dönemde böyle bir ilişkinin söz konusu olmayacağını göstermektedir. Söz konusu ilişkinin kısa dönemde geçerli olması ise işçilerin enflasyon konusunda beklentilerinin yanlış çıkmasından kaynaklanmaktadır (Bildirici ve Türkmen, 2016: 361). Friedman’ın analizinde, talep yanlı politikalar uygulandığında çalışanlar, başlangıçta iş sözleşmesi süresi boyunca geçerli olacak fiyat seviyesini gerçekleşen orandan daha düşük tahmin ederler. Reel ücretlerin yüksek olarak algılandığı bu durum, çalışanların emek arzını artırmaların sebep olur. Böylece denge düzeyinin üzerinde bir emek arzı ve çıktı seviyesi ile beklenmeyen enflasyon arasında bir değiş tokuş söz konusu olmaktadır (Fischer, 1977: 193). Doğal İşsizlik

kavramı, Uyarlamacı beklentiler varsayımı altında anlamlıdır. Friedman işsizlik ve enflasyon arasındaki istikrarlı ilişkinin, beklenen enflasyon ve gerçekleşen enflasyon oranlarının farklı olmasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Beklenen ve cari enflasyon oranları aynı olduğunda reel ücretlerde ve dolayısıyla istihdam düzeyinde bir değişiklik olmayacaktır. Çünkü bu durumda, beklenen enflasyon oranı uzun dönemli ücret sözleşmelerine yansiyacaktır (Friedman, 1977: 456).

Friedman beklentilerle genişletilmiş Phillips eğrisi analizinde, grafiğin dikey ekseninde enflasyon oranı ile beklenen enflasyon oranı $[(1/p) (dp/dt)]$ ve yatay ekseninde işsizlik oranı yer almaktadır. Aşağıda Şekil 1’de gösterilen negatif eğimli eğrilerin her biri (A ve B eğrileri) farklı düzeylerdeki beklenen enflasyon oranlarını temsil etmektedir.

Şekil 1: Beklentilerle Genişletilmiş Phillips Eğrisi

Kaynak: Friedman, 1977: 457.

Şekil 1’e göre, ekonomi başlangıçta E noktasında, yani doğal işsizlik düzeyinde (U_N) dengededir. Bu noktada beklenen enflasyon oranı; A ile gösterilmektedir. Ekonomi dengede iken, talep genişlediğinde fiyatların yükselmesi ile birlikte işverenler üretimlerini genişletmek isteyeceklerdir. İşverenler bu durumda daha fazla işgücü istihdam etmek için nominal ücretleri belirli bir oranda artırabilir. Çalışanlar açısından bakıldığında ise alım gücündeki değişimin, yani fiyatlar genel düzeyinin saptanması belirli bir süre gerektirdiği için çalışanlar nominal ücretlerdeki artış oranını, reel ücretlerde artış olarak algılar (Friedman, 1977: 457). Sonuçta bu gelişme, üreticilerin daha fazla işgücü talep etmesine ve işçilerin de daha fazla işgücü arz etmesine yol açar. İstihdam artar, işsizlik doğal işsizlik oranının altına düşer. Şekil 1’de eğri üzerinde E noktasından F noktasına hareket edilir ve yeni denge F noktasında kurulur. F noktasında işsizlik azalmış, (U_L) düzeyine gerilemiştir. Ancak bu durum enflasyonun B düzeyine çıkması ile mümkün olmuştur. F noktası istikrarlı bir denge değildir. Çünkü daha düşük işsizlik düzeyinde kurulan bu denge işçilerin yükselen enflasyonu hemen algılayamamaları ile ilgilidir. Burada cari enflasyon oranı B düzeyinde iken, algılanan enflasyon oranı daha düşük oranı gösteren A düzeyindedir. Daha sonra, enflasyonun işçiler tarafından algılanması ile yani işçilerin yükselen enflasyon nedeniyle enflasyon beklentilerini revize etmeleri sonucunda Phillips eğrisi sağa kayar. Yeni denge G noktasında kurulur. İşsizlik oranı tekrar doğal oranına geri döner. Yani işsizlik oranı sabit kalmış, fakat enflasyon oranı artmıştır. Bu noktada genişlemeci politikalarla işsizlik oranını tekrar doğal işsizlik oranının altına düşürmek mümkündür. Ancak yine aynı süreçler yaşanır ve daha yüksek enflasyon ile tekrar doğal işsizlik oranında denge kurulur. Böylece E ve G noktalarının birleştirilmesi ile uzun dönem Phillips eğrisi ortaya çıkmaktadır (Friedman, 1977).

Uyarlamacı Beklentiler varsayımına göre enflasyon oranı yükseldiğinde beklenen enflasyon oranı da yükselir. Dolayısıyla talep ve fiyat artışı devam ederse bir süre sonra beklenen enflasyon oranı ile gerçekleşen enflasyon oranı birbirine eşitlenir. Bu sebeple negatif eğimli Phillips eğrisi, yani

enflasyon ve işsizlik arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığı geçici bir durumdur. Friedman, burada geçici değişim (trade off) ilişkisinin enflasyonun yükselmesine yol açan yanlış beklentilerden kaynaklandığını özellikle vurgulamaktadır. Uzun dönemde ise enflasyon konusunda beklentilerin revize edilmesi sonucunda değiş-tokuş ilişkisi ortadan kalkmakta ve eğri yatay eksene dik konuma gelmektedir (Friedman, 1968: 11). Friedman ve Phelps'in analizi formel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

$$U = NRU - a (AI - EI) \quad (1)$$

Eşitliğe göre, fiili işsizlik oranı (U), doğal işsizlik oranı (NRU), cari enflasyon oranı (AI) ve beklenen enflasyon oranına (EI) bağlı olarak değişmektedir. Kısa dönemde beklenen enflasyon veri olarak alındığında, cari enflasyon oranı yükselirse işsizlik oranı (U) düşmektedir. İşsizlik oranının beklenen enflasyon oranındaki değişmeye nasıl tepki vereceği a katsayısının büyüklüğüne bağlıdır. Uzun dönemde insanlar beklenen enflasyonu doğru tahmin ettiklerinde, beklenen enflasyon cari enflasyona eşit olacağı için (AI = EI) işsizlik oranı, doğal işsizlik oranına eşit olacaktır (Mankiw, 2004: 789).

Özetlemek gerekirse, kısa dönem ve uzun dönem arasındaki fark Friedman (1968) ve Phelps (1967) tarafından geliştirilen doğal oran hipotezinin (natural rate hypothesis) temelini oluşturmaktadır. Buna göre kısa dönemde Phillips eğrisi geçerli iken uzun dönemde ekonomi enflasyon düzeyinden bağımsız doğal işsizlik oranında dengeye gelmektedir. Bir başka deyişle, doğal oran hipotezi, Phillips eğrisinin yatay eksene dik olduğunu ifade etmektedir (Fischer, 1977: 192). Burada beklentilerin oluşumunun para aldanması ile yakından ilişkili olduğunun belirtilmesi gerekir. Kısa dönemde parasal aldanma söz konusu iken uzun dönemde reel para dikkate alınmaktadır (Fehr ve Tyran, 2004). Para kısa dönemde yanlıdır ve para arzının artırılması veya kısılması, doğal işsizlik dengesinde işçiler arasında para aldanması yaratarak istihdam, üretim ve parasal milli geliri artırır. Ancak para aldanmasından uyanan işçilerin yükselen enflasyon beklentisi nedeniyle parasal ücret artışı talebi, firmaların üretimi kısımlarına, istihdamı düşürmelerine ve ekonominin uzun dönem Phillips eğrisi üzerinde eski denge seviyesine dönmesine yol açar (Bocutoğlu, 2012).

3. RASYONEL BEKLENTİLER HİPOTEZİ

1970'lerde ortaya çıkan stagflasyon 1960'larda Parasalcılar tarafından eleştirilen Neo-klasik Sentezci Keynesyen yaklaşımın Phillips Eğrisi analizinin tekrar tartışılmasına neden olmuştur. Friedman ve Phelps kısa dönemde işsizlik ve enflasyon arasında ilişki olduğunu, ancak uzun dönemde ekonominin doğal işsizlik oranında bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Yeni Klasikler'e göre ise işsizlik ve enflasyon arasında kısa dönemde dahi değiş-tokuş söz konusu olmamakta ve fiili işsizlik oranı, herhangi bir zaman anında doğal orana karşılık gelmektedir (Yay, 2000: 202-203). Keynesyenler, para ve maliye politikalarının toplam talebi etkileyerek çıktı ve istihdam üzerinde göreceli olarak etkili olduğunu, buna karşılık, bu politikaların enflasyon oranı üzerindeki etkilerinin zayıf olduğunu ileri sürerler. Parasalcı yaklaşıma göre talep yanlı hükümet müdahaleleri kısa dönemde işsizliği doğal işsizlik düzeyinin altına düşürecek, uzun dönemde sadece enflasyon artışına yol açacaktır. Yeni Klasik İktisatçılar ise işsizlik oranını sistematik olarak düşürmenin kısa dönemde dahi mümkün olmayacağını ve enflasyon oranı ile işsizlik oranı arasında bir ilişkinin söz konusu olmadığını savunmaktadır (Stein, 1981:140).

Yeni Klasik yaklaşımın en temel özelliği, Rasyonel Bekleyişler Hipotezi'dir. Rasyonel Beklentiler Hipotezi, beklentilerin oluşumuna ilişkin teorik tartışmalara katkı sağlaması için ilk olarak 1961 yılında J. Muth' un "Rational Expectations and the Theory of Price Movements" adıyla *Econometrica* dergisinde yayınlamış olduğu makalesi ile literatüre girmiştir (Muth, 1961). Bu makalesinde rasyonel kavramını beklentilerin oluşumunu da kapsayacak biçimde genelleştiren Muth'a göre ekonomik bireyler karar alırken ellerindeki bilgiyi sonuna kadar değerlendirip ileriye

yönelik tahminlerde kullanırlar. Rasyonel beklentiler kavramı çerçevesinde beklentiler, kararı etkileyen değişkenlerin gelecekte alabilecekleri değerlerin rasyonel bir biçimde gözden geçirilmesi sonucu oluşurlar. Rasyonel beklentilere göre, bireyler beklentilerini oluştururken mevcut tüm bilgileri doğru biçimde yorumlayabilir, sistematik hata yapmaktan kaçınabilir ve dolayısıyla doğru tahminde bulunabilir. Rasyonel beklentiler hipotezi, kişilerin tahminlerinde hata yapmayacaklarını değil, hataların sistematik hatalar olmayacağını vurgulamaktadır. Başka bir deyişle rasyonel beklentiler geçerliyse hatalar rastlantısaldır. Örneğin enflasyon her zaman kesin olarak öngörülemmez, ancak enflasyonla ilgili tahminlerde sistematik hatalar söz konusu olmaz (Tunca, 2002: 59-60). Muth'a göre hipotez biraz daha somut olarak şu şekilde ifade edilebilir: Firmaların tahminleri veya daha genel bir ifadeyle sonuçların subjektif dağılımı, aynı bilgi seti için teorisin tahmini veya aynı anlama gelmek üzere sonuçların objektif olasılık dağılımı ile aynı olma eğilimindedir. Bir endüstrideki beklentilerin ortalamaları, önemli boyutlarda kesitsel görüş farklılıkları olmasına rağmen, geleneksel modellerden daha doğru ve en az ayrıntılı denklem sistemleri kadar doğrudur (Muth, 1961: 316).

İktisadi kararlar alınırken son tahlilde belirli beklentiler, daha doğrusu nispi fiyatlara ilişkin beklentilere göre hareket edilir. Bu anlamda bir yatırımın yapılıp yapılmaması, geçmiş dönem getiri oranına değil, gelecek dönemdeki getirinin nasıl bir seyir izleyeceğine bağlıdır; beklenen marjinal ürün ücret düzeyine kıyasla daha fazla artarsa istihdam düzeyi artırılır; ya da gelecek dönemde daha yüksek bir nispi fiyata sahip olacağına bir malın üretimi artırılır. Dolayısıyla, rasyonel beklentiler hipotezi, bu ve buna benzer tüm kararlarda iktisadi birimlerin beklentilerini oluştururken sahip oldukları sınırlı bilgilerini en iyi şekilde kullanacaklarını ifade etmektedir. Bu durum, değişkenlerin gelecekte alacakları değerler konusunda hata yapılmayacağı anlamına gelmez. Gerçekleşen ve beklenen değer arasındaki sapma miktarı uyumuna yol açar. Ancak Rasyonel beklentiler hipotezi bu tür hataların sistematik olamayacağını ileri sürer. Lucas'a göre doğal oran teorisinin tüm versiyonlarında, karar alma süreci sadece nispi fiyatlar tarafından belirlenen rasyonel ajanların nispi fiyat değişimini genel fiyat düzeyindeki değişimden ayıramadıkları varsayılır. Fakat burada iktisadi birimlerin rasyonelliği, nispi fiyatlar ile nominal fiyat hareketleri arasındaki farkın ancak derneşik talepte sürpriz bir değişim olması durumunda mümkün olduğunu ifade etmektedir (Sargent ve Wallace, 1974: 15).

Rasyonel Beklentiler Teorisinde, makroekonomik modeller beklentilerle oluşur. Teoride üretim düzeyi ile fiyatlar genel düzeyi arasındaki ilişki açıklanarak makro model olarak geliştirilmiştir. Buna göre Rasyonel Beklentiler Hipotezini şu şekilde formüle edebiliriz.

$$M_t - p_t = \gamma + \alpha \Delta^e p_{t+1} + u_t \quad (2)$$

Bu modelde ilk göze çarpan Uyarlanmış Beklentiler bölümünde yer alan π ifadesinin burada Δp_{t+1} olarak görünmesidir. Temelde iki ifadenin de iktisadi mantığı aynıdır. İki gösterimde de iktisadi birimlerin enflasyon oranına ilişkin bir dönem sonraki beklentisi anlatılmak istenir. Fakat iki teoride iki farklı gösterim kullanılmasının elbette bir nedeni vardır. Farklı bu iki beklenti teorisine göre beklentiler matematiksel olarak farklı süreçlerde olduğundan beklenti değişkeninin gösterimi de farklılaşmıştır. Uyarlanmış Beklentiler teorisinde beklentiler geriye bakışlı olarak kesin bir matematiksel süreç ile hesaplanırken, Rasyonel beklentilerde elde mevcut tüm bilgilere kullanılarak işletilen istatistiksel bir beklenti oluşturma süreci vardır. Dolayısıyla bu modelde γ ve özellikle eğim katsayısı α 'yı tahmin etmek önemlidir. (Cagan, 1956) uyarlanmış beklentiler modeli analizine dayanarak,

$$M_t - p_t = \gamma + \alpha \pi + u_t \quad (3)$$

Şeklinde ele alınır. Burada τ beklenen enflasyondur. Rasyonel beklentiler gösterimi ile yazılan temel enflasyon modeli olarak ele alınır. (McCallum, 1989: 149). Eşitlik 2 'den yola çıkarak Cagan 1956 enflasyon modelinin Rasyonel Beklenti fikrine göre çözülmüş makro iktisadi modeli,

$$M_t - p_t = \beta_0 + \beta_1 m_{t-1} + \alpha p_t + \beta_2 e_t + u_t \quad (4)$$

Şeklinde ele alınmıştır. Bu modelde, m_t ve p_t 'nin sırasıyla para stoku ve fiyatlar genel düzeyinin logaritması olması ve u_t 'nin para arzı modelinde rassal şokları ifade eden, ortalaması sıfır ve varyansı bir olan hata terimini temsil etmesidir. Bu modelde Cagan (1956) enflasyon modelinin Uyarlanmış Beklentiler çözümünde ortaya çıkan tahmin sorunlarına sahip değildir. Yani EKK (en küçük kareler) ve diğer tahmin yöntemleri ile tahmin edilebilir. Bu nedenle, Uyarlanmış Beklentilerin tahmin zorluklarına ve hatalarına karşılık iyi bir alternatif sunar. Buna karşın, Rasyonel Beklentiler çözümü Uyarlanmış Beklentilerde ifade edilen I gibi bir test edilebilir beklenti katsayısına sahip değildir. Bu nedenle bu durum Rasyonel Beklentilere getirilecek önemli bir eleştiri olacaktır. Ayrıca, beklenti oluşturmak için eldeki tüm verileri ve bilgiyi kullandıkları ve ekonomideki birimlerin, beklenti oluşturacakları süreci yani matematiksel modeli ve istatistiksel yöntemleri çok iyi bildikleri varsayımları da eleştirilmiştir.

Econometric Society'nin düzenlediği 1959 yılının kış toplantısında Muth Rasyonel Beklentiler fikrini açıklamıştır. Muth (1961) çalışmasına toplumların iktisadi yaşamında meydana gelen dalgalanmaların büyük bir kısmının iktisadi değişkenler hakkında gerçekleştirilen beklentilerin tutmaması sonucu ortaya çıktığını, yani beklenti hatalarının ekonomik yaşama olumsuz etkilerinin olduğunu belirterek başlar. Ayrıca Muth, dinamik iktisadi modelleri tamamlamak için birçok beklenti yaklaşımının oluşturulduğunu fakat bunların hiçbirinin ekonominin nasıl işlediğini anlatamadığını belirtir. Bu nedenle, gelecekteki koşulları tahmin etmede hangi tür verilerin nasıl bir çerçevede birleştirilerek kullanılacağı çok önemlidir; çünkü dinamik sistemlerde, beklentiler cari zamanda meydana gelecek olaylardan ve akış şekline çok etkilenir. Dolayısıyla, elde bulunan bilgi ve sistemin yapısı değiştiğinde bile hassas tahminlerde bulunmak gerekebilir. Muth'a göre bu konu çok önemlidir, çünkü yanlış değişkenlerin beklenti yerine kullanılması parametre sapmalarını ciddi biçimde sıfırdan farklı kılar (Muth, 1961).

Lucas'ın iktisadi politikaya ilişkin geleneksel değerlendirmelere yönelttiği eleştiri, Rasyonel bekleyişler yaklaşımının temel bir ilkesine dayanmaktadır. Bu temel ilke, bekleyişlerin oluşma biçiminin tahmin edilecek değişkendeki bir değişiklikte birlikte değişeceğini ifade etmektedir. İktisat politikaları uygulamaları ile beklentiler arasındaki karşılıklı etkileşim, Yeni Klasik yaklaşımın odak noktasını oluşturmaktadır. Söz konusu karşılıklı etkileşim, ilk kez Lucas tarafından 1976 yılında yayınlanan bir makalede ele alınmıştır. Lucas'ın temel argümanı, yapısal econometric modellerin (structural econometric models) politik müdahaleler sonrasında iktisadi davranışların tahmin edilmesi konusunda kullanışlı olmadığı şeklinde ifade edilebilir. İktisadi birimler rasyonel olduklarından ve davranışlarını değiştirebildiklerinden, önceki gözlemlere dayanan tahmini parametreler, değerlerini önemli ve tahmin edilemeyecek şekilde değiştirebilir, bu nedenle ekonomik politikalarının uygulanması anlamsızdır. Bir çeşit uyarlanabilir beklenti (Uyarlamacı beklenti) kuralı kullanılsa bile, bu sorunlar hala geçerlidir (Andrada, 2017:212-228). Lucas, mevcut makroekonomik modellerin, iktisat politikaları değişikliklerinin etkilerini değerlendirmek için yetersiz kaldığını ve yanıltıcı sonuçlar verdiğini belirtmektedir. Literatürde "Lucas Eleştirisi" olarak adlandırılan bu görüşe göre, mevcut geleneksel modellerin sağlıklı sonuçlar vermemesi, "rasyonel beklentiler" ile yakından ilişkilidir. Rasyonel beklentileri olan özel karar birimleri, iktisat politikalarına karar verenlerin nasıl bir yol izleyeceklerini kestirmeye çalışırken, kendi davranış ve kararları da bu politikalardan etkilenmektedir. Makro ekonomik analize getirilen bu yeni yaklaşımın, iktisat politikaları üzerinde önemli etkileri olmuştur. Buna göre, Keynesyen ve Parasalcı modellerde egzogen bir değişken olan "hükümetler", yeni klasik iktisat modelinde içselleştirilerek endojen bir değişkene dönüştürülmüştür (Ardıç, 1996: 1064).

Lucas'ın eleştirisi ekonometrik modellerdeki parametrelerin bir ekonomiyi kontrol etmek için isteğe bağlı politikalar kullanıldığında bu parametrelerin durağan olma ihtimalinin düşük olduğunu ifade eder. Hanehalkları, firmalar ve diğer karar verme kuruluşları mikroekonomik politikaların onların kararlarını optimal hale getirdiğini, davranışlarını ve dolayısıyla parametrelerini değiştirdiğini kabul ederler (Burns ve Miller, 2008: 55-56).

4. POLİTİKA ETKİNSİZLİĞİ

Yeni Klasik yaklaşım, ekonomik birimlerin maksimizasyon ilkesine göre karar verdiklerini varsayar. Tüketiciler ve firmalar mevcut tüm bilgileri kullanarak en uygun kararı verirler (Dornbusch ve Fischer, 1992: 5). Rasyonel Beklentiler modelinin geçerli olması ve piyasaların sürekli temizlenmesi varsayımları altında iktisat politikaları etkisiz değil aynı zamanda gereksizdir. Uygulanacak bir para politikası tamamen etkisizdir; toplam arz değişmez sadece fiyatlar genel düzeyi değiştirir.

Yeni Klasik İktisat teorisinin önemli varsayımlarından biri, bireylerin ekonomik kararlarında sadece reel faktörleri temel alacağı ve piyasaların daima temiz olduğu, yani fiyatların bütün piyasalarda dengeyi sağlayacak kadar esnek olduğudur (İslatince, 2002: 17). Bu bağlamda işgücü piyasasında denge reel ücret seviyesinde iş arayan herkesin iş bulabileceği varsayılr. Dolayısıyla, Yeni Klasikler işsizliği “eski” Klasikler gibi gönüllü bir olgu kabul etmektedirler. Buna karşılık Yeni Klasiklerle “eski” Klasikler arasındaki farklardan biri, Yeni Klasiklerin Parasalcılar tarafından geliştirilen doğal işsizlik kavramını kullanmalarındır. Klasik yaklaşımda “tam istihdam” kavramı kullanılırken, Yeni Klasikler “doğal işsizlik düzeyinde denge” kavramını tercih etmektedirler (Ardıç, 2002: 25-26). Burada çalışanlar için cari dönem boş vakit, gelecek dönem boş vakit ile ikame edildiği için dönemlerarası ikame ilişkisinden bahsedilmektedir. Alınan bu kararlar, yani çalışma veya çalışmama kararı kişilerin takdirine bağlı, iradi kararlardır. Başka bir ifadeyle, işçi işsiz ise, işsiz kalmayı, yani boş zamanı gönüllü olarak tercih ettiği için işsizdir. Gayri iradi işsizlik kavramı söz konusu değildir (Paya, 2002: 342-343). Lucas’a göre, aslında gönüllü/gönülsüz işçi ayrımı da anlamsız bir ayırmadır. Önemli olan emeğini piyasaya sunacak olan bireyin bu etkinliğe girip girmemeye karar vermesidir. Bireyin işsizliği seçmesinin kendine özgü belirli (rasyonel) nedenleri vardır. Bu nedenleri sorgulamak ise iktisadın araştırma konusu dışında kalır (Ercan ve Özar: 2000: 30).

Lucas ve Rapping tarafından geliştirilen Rasyonel Bekleyişli Emek Piyasası Analizinde işçi ve işverenlerin beklenmeyen fiyat enflasyonuna verecekleri tepkilerde fark yoktur. İşçi beklediği ücretle cari ücret arasındaki farka göre emeğini arz ederken, firma da beklediği fiyatla, cari fiyat arasındaki farka göre mal arz etmektedir. Beklenmedik bir enflasyon durumunda her iki kesim de sinyal alma sorunuyla karşı karşıya kalmaktadır (Yay, 1996). Modelin önemli yani üreticilerdeki kullanılabilir bilgi setinin yapısı ile ilgilidir. Buna göre üretici kendi malının fiyatını bilmekte, ancak diğer piyasalardaki fiyatları gecikmeli bilmektedir. Bireylerin davranışlarının hem emek hem de mal arzı yönünden incelendiği Lucas fonksiyonu, çıktının beklenmeyen enflasyon durumunda doğal orandan saptığını belirlemektedir. Bu açıklamalara göre Yeni Klasik model, rekabet piyasalarında her üreticinin “kendi” piyasasındaki fiyatı bildiğini, buna karşılık fiyatlar genel düzeyini tahmin edeceğini varsaymaktadır. Modelde, piyasalar birer ada olarak tanımlanabilir ve adalar arası haberleşmenin kopuk olduğu varsayılabilir. Üreticiler diğer piyasalardaki (adalaradaki) gelişmeler konusunda ancak dönem sonunda haberdar olabilmektedir (Paya, 2002: 344).

Açıklanan bu varsayımlara göre kısa dönem toplam arz eğrisinin beklentilere bağlı olarak fiyatlara duyarlı olduğunu ifade eden Lucas Sürpriz Arz Fonksiyonu şu şekilde gösterilebilir:

$$Y - Y_n = \alpha (P - P^e) \quad (5)$$

Eşitliğe göre bir ekonomideki cari fiyat düzeyi (P) ile beklenen fiyat düzeyi (P^e) arasındaki sapma (P - P^e) ne kadar fazla olursa, fiili üretim (Y) ve doğal denge düzeyindeki çıktı (Y_n) arasındaki fark da (Y - Y_n) o kadar fazla olmaktadır (Bocutoğlu, 2008: 189).

Model, fiyatlardaki artış, nispi fiyat artışı olarak algılanırsa üreticilerin üretimlerini arttıracaklarını sürmektedir. Bir ekonomide tüm malların fiyatları arttığında, üretici fiyatlar genel düzeyinin artmasını beklemiyorsa, beklenen fiyat artışı (P^e) gerçekleşen fakat bu üretici tarafından bilinmeyen fiyatlar genel düzeyinden (P) küçük (P > P^e) olacaktır. Bu durumda üretici kendi malının fiyatındaki

(P_1) artıştan hareketle, nispi fiyat düzeyinin (P_1/P^e) yükseldiğini düşünür ve üretimini arttırır (Ünsal, 2007: 268).

Analizin tüm üreticiler için geçerli olduğu düşünülürse, fiyat düzeyinin beklenen fiyat düzeyinden büyük olması ($P > P^e$), ekonomide toplam arzın (Y) artmasına ve doğal düzeyin üzerine çıkmasına ($Y > Y_n$) yola açar. Başka bir ifadeyle, gerçek fiyat seviyesi, beklenen fiyat seviyesinden büyükse, bireyler bu durumu kendi mallarının fiyat artışları gibi algılamaktadırlar.

Yukarıdaki eşitlik şu şekilde düzenlenebilir:

$$Y = Y_n + \alpha (P - P^e) \quad (6)$$

Bu eşitlik ise, toplam arzın fiyatlara duyarlı olduğunu, yani toplam arz eğrisinin pozitif eğimli olduğunu göstermektedir.

Burada önemli olan nokta, eksik enformasyon ve sinyal algılama sorununun söz konusu olmasıdır. Eksik enformasyon ve sinyal algılama sorunu, örneğin merkez bankasının sürpriz bir şekilde uyguladığı genişlemeci para politikası nedeniyle ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, firmalar fiyat artışının kaynağını ve türünü karıştırdıkları için üretim ve istihdam seviyesini artırırlar. Başka bir ifadeyle, üretim ve istihdam artışının nedeni, merkez bankasının sürpriz politikası, yani firmaları yanıltması olmuştur. Para arzının sürpriz bir şekilde genişletilmesi ile birlikte fiyatlar genel düzeyi arttığında, ekonomik birimler eksik bilgi nedeniyle fiyat değişikliğinin tamamen mutlak fiyat değişikliğinden kaynaklandığını bilemeyeceklerdir. Ekonomik birimler fiyat artışının en azından bir kısmını nispi fiyat artışı olarak algılayacaklar ve sonuçta üretimlerini ve çalışma saatlerini arttıracaklardır. Para arzı artışının üretimi genişletmesi, Parasalcı veya Keynesyen görüşe de uygundur. Ancak Yeni Klasikler'in getirdiği yenilik, parasal çerçevede sadece beklenmeyen (sürpriz) genişlemelerin üretimi arttıracığıdır (Paya, 2002: 345). Üretici açısından sürpriz niteliği taşımayan parasal genişleme ise, üretim üzerinde hiçbir uyarıcı etki yaratmamaktadır. Bu durumda, rasyonel beklentiler teorisine göre beklenen fiyat değişim oranı ile gerçekleşen fiyat değişim oranı her zaman örtüşmektedir. Başka bir ifadeyle, hiçbir zaman beklenmeyen fiyat değişimi söz konusu olamaz. Buna göre, yönetimler sistematik bir şekilde para arzını arttırarak üretimi yönlendirmeye çalıştıkları takdirde, rasyonel beklentilere sahip bireyler, modeli anlayarak bu politikaları boşa çıkaracaklardır. Merkez bankası para arzını arttırdığında fiyat artışını doğru tahmin edebilen rasyonel iktisadi ajanlar nominal ücret ve fiyatlarda buna uygun değişimin gerçekleşmesini sağlarlar. Friedman'ın yaklaşımında farklı olarak Yeni Klasik kısa talep yanlı politikalar kısa dönemde de etkisizdir. Parasal genişleme sadece fiyatlar genel düzeyini etkilemektedir (Pierce and Tysome, 1985: 158-159).

Yeni Klasik yaklaşım, kısa dönemde dahi Phillips eğrisinin geçerliliğini reddeder. Yeni Klasiklerin Phillips Eğrisi yorumu, gerçekte bir toplam arz eğrisini ifade etmektedir. Bekleyişlerle birleşen bu arz fonksiyonu, sadece sistematik olmayan, yani beklenmeyen parasal etkilerin reel değişkenleri etkileyebildiğini gösterir. Buna karşın, sistematik parasal etkiler, rasyonel beklentiler varsayımı altında derhal fiyat etkilerine dönüşerek, kısa dönemde bile reel değişkenlerde bir değişiklik yaratmazlar. Yani fiili işsizlik oranı, herhangi bir zaman anında doğal işsizlik oranına karşılık gelmektedir (Yay, 2000: 202-203).

Yeni Klasik yaklaşımın rasyonel bekleyişlerle birleştirilmiş arz fonksiyonuna göre kısa dönemde negatif eğimli Phillips eğrisi beklenti hatalarını yansıtmaktadır. Uzun dönemde ise Phillips eğrisinin dik olduğu varsayılmaktadır. Burada belirtilmesi gereken önemli nokta, sadece beklenmeyen para stoku değişmelerinin çıktı ve istihdamı düzeyini etkileyeceğidir. Ekonomik politikanın yaratacağı etkiler halkın bu politika konusundaki bekleyişlerine bağlı olduğu için, ekonomik birimlerin bekleyişleri izlenen ekonomik politikadaki değişme karşısında takınacakları tutumu da belirleyecektir. Ekonomik politikalar konusundaki bu ayrım, literatürde beklenen-beklenmeyen ayrımı olarak adlandırılmaktadır.

Rasyonel Beklentiler teorisine göre genişlemeci makroekonomik politikalar kısa dönemde etkilidir; ancak gerekli koşulun ‘sürpriz politika’ olduğunu belirtmek gerekir. Beklenmedik veya sürpriz politikalar, para politikası ve maliye politikası olarak uygulanabileceği gibi her iki politikanın kombinasyonu da olabilir. Bu anlamda, gerçekleşen para arzı artış oranının, beklenen büyüme oranından farklı olması sürpriz para politikasını ifade eder; benzer şekilde gelecek dönem kamu harcaması ve vergi düzeyi ile bunların beklenen değerlerinin farklı olması sürpriz maliye politikası anlamına gelmektedir. Ancak uzun dönemde etkilenen değişkenler sadece fiyatlar genel düzeyi ve faiz oranı olacaktır (Nwaobi, 2014: 11). Sürpriz politika sonucunda cari fiyat düzeyi, beklenen fiyat düzeyinden yüksek olduğu için, firmalar üretimlerini artırırlar. Cari üretim seviyesi, doğal denge seviyesinin Y_n üzerine çıkar ve işsizlik oranı doğal işsizlik oranının altına iner. Ancak belirtmek gerekir ki üretim ve istihdam seviyesindeki bu artış geçicidir. Çünkü rasyonel davranan ekonomik birimler, yanlışlıklarını anladıklarında üretim ve işgücü talebini kısacaklardır.

Merkez bankası genişlemeci bir para politikası uygulayacağını önceden kamuoyuna duyurursa, rasyonel ekonomik karar birimleri, beklentilerini oluştururken bu enformasyonu dikkate alacaklar ve para arzındaki artışın fiyatlar genel seviyesini yükselteceğini hesaba katacaklardır. Gerçekleşen fiyat düzeyi, beklenen fiyat düzeyine eşit olduğu için, üretim ve dolayısıyla istihdam düzeyi değişmemiş, yani ekonomi doğal işsizlik düzeyinde dengeye gelmiştir. Burada eksik bilgi sorunu olmayan bireyler, fiyatlardaki artışın nispi fiyat artışı olmadığını bildikleri için üretimlerini ve çalışma saatlerini artırmaları için herhangi bir sebep yoktur. Sonuç olarak; çıkış noktasında Parasalcı Görüşler bulunan Yeni Klasik makro iktisat teorisine göre, devletin konjonktür politikası etkisizdir. Para politikaları ile kısa dönemde bile üretim ve istihdam düzeylerini artırmak mümkün olmamaktadır.

5. SONUÇ

Keynesyen iktisatçılara göre ekonomi eksik istihdam düzeyinde dengeye gelme eğilimindedir ve talep yanlı politikalarla müdahale edilmediği sürece tam istihdama kendiliğinden ulaşması söz konusu olamaz. Bu tür politikalar gerekli ve etkilidir. Keynesyen yaklaşımın bu görüşüne karşı çıkan Friedman, piyasa ekonomisinde istikrarsızlığın ancak kısa dönemde görülebileceğini uzun dönemde ise kendiliğinden istikrarın sağlanacağını savunmuştur. Geliştirilen modelde tam istihdam düzeyinde denge kavramı yerine doğal işsizlik düzeyinde denge kavramı kullanılmıştır. Phillips eğrisi kapsamında gerçekleşen tartışmalarda politika etkinsizliği ekonomik birimlerin oluşturdukları beklentiler ile açıklanmıştır. Beklentilerle genişletilmiş Phillips eğrisi analizinde Uyarlamacı beklentilere sahip olan ekonomik birimlerin enflasyona ilişkin beklentileri sadece kısa dönemde hatalıdır. Uygulanan politikaların sonuçları öngörülemediği için kısa dönemde kısa dönemde üretim ve istihdam düzeyi değişmektedir. Uyarlamacı beklentiler yaklaşımında iktisadi ajanlar uzun dönemde beklenti hatalarını düzeltir ve doğru tahminde bulunurlar; dolayısıyla kısa dönemde değişen istihdam düzeyi uzun dönemde doğal oranına ulaşır. Politikaların etkili olup olmaması beklentilerin oluşum biçimi ve bununla bağlantılı olarak enflasyona ve dolayısıyla reel ücretlere ilişkin tahminlerin hatalı olması ile açıklanmaktadır. Parasalcı yaklaşımın temel önermelerini kabul eden Yeni Klasik iktisatçılar tarafından geliştirilen rasyonel beklentilere göre bireyler beklentilerini oluştururken mevcut tüm bilgileri doğru biçimde yorumlayabilir, sistematik hata yapmaktan kaçınabilir ve dolayısıyla doğru tahminde bulunabilir. Rasyonel beklentiler, kişilerin tahminlerinde hata yapmayacaklarını değil, hataların sistematik hatalar olmayacağını vurgulamaktadır. Başka bir deyişle rasyonel beklentiler geçerliyse hatalar ekonometrik ve iktisadi olarak stokastiktir yani rastlantısaldır. Rasyonel davranan ekonomik birimler uygulanan politikalar sonucunda gerçekleşen enflasyon ve dolayısıyla reel ücret düzeyini doğru tahmin edebildikleri için gerekli tedbirleri alacaklardır. Reel ücret düzeyinin değişmemesi anlamına gelen bu süreç istihdam ve hasıla düzeyinin doğal oranından sapma göstermeyeceği anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpago, H. (2018). Güncel ve Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İktisadi Düşünce Tarihi. Konya, Çizgi Yayınevi.
- Andrada, A.F.S. (2017). Understanding Robert Lucas (1967-1981): his influence and influences. *Economia* 18, 212–228.
- Ardıç, K. (2002). Yeni Klasik İktisat Okulu, İktisat'ın Dama Taşları: Ekoller – Kavramlar - İz Birakanlar II, *İÜ İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti – İktisat Dergisi*, 23-47.
- Ardıç, K. (1996). Lucas Eleştirisi. (Ed.) D. Gökçe, Para – Finans Ansiklopedisi, Cilt: 2 (ss. 1063-1067). İstanbul, Creative Yayıncılık.
- Bildirici, M. & C. Türkmen (2016). New Monetarist Phillips curve, *Procedia: Economics and Finance*, Istanbul Conference of Economics and Finance, ICEF 2015, 22-23 October 2015, Istanbul, Turkey, 360-367.
- Biröl, Ö. H. (2013). “Adaptive Expectations” of Milton Friedman and Monetarists and Phillips Curve; and the Comparison of them with Other Macroeconomic Schools. *GSTF Journal on Business Review* (GBR), 3(1), 154-166.
- Bocutoğlu, E. (2008). Karşılaştırmalı Makro İktisat: Teoriler ve Politikalar (2. baskı). Trabzon, Derya Kitabevi.
- Bocutoğlu, E. (2012). Krizin Makro İktisadından Makro İktisadın Krizine: Eleştirel Bir Değerlendirme. Working Paper, Discussion Paper, No. 2012/106, Turkish Economic Association, Ankara.
- Burns, A.F. & Miller, G.W. (2008). The Evolution of Monetary Policy and Banking in the US, Heidelberg, Springer.
- Cagan, P. (1956). The Monetary Dynamics of Hyperinflation. in M. Friedman (ed.), *Studies in the Quantity Theory of Money*, Chicago, University of Chicago Press, 25-117.
- Çakmak, A. (1997). Ortodoks Makro İktisada Giriş. İstanbul, Bilim Teknik Yayınevi.
- Çevik, F. S. (2005). Beklentilerin Rolü ve Phillips Eğrisi, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/11a/01.htm>, (ET: 07.07.2018).
- Dornbusch, R. & S. Fischer (1992). Makroöekonomik, (5. Baskı), München, Oldenburg Verlag
- Ercan, F. & Ş. Özar (2000). Emek Piyasası Teorileri ve Türkiye’de Emek Piyasası Çalışmalarına Eleştirel Bir Bakış, *Toplum ve Bilim*, Sayı 86, Birikim Yayıncılık, Güz 2000, 22-71.
- Fehr, E. & J.R. Tyran (2004). Expectations and the Effects of Money Illusion, Working Paper No. 164, International Economic Association
- Fischer, S. (1977). Long-Term Contracts, Rational Expectations, and the Optimal Money Supply Rule, *The Journal of Political Economy*, 85(1), 191-205.
- Friedman, M. (1991). Monetarists Economics, IEA Masters of Modern Economics, Series Editor: Cento Veljanovski, Cambridge, Basil Blackwell.
- Friedman, M. (1977). Nobel Lecture: Inflation and Unemployment. *The Journal of Political Economy*, Vol. 85(3), 451-472.
- Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *The American Economic Review*, 58(1), 1-17.
- Işıklar, İ. (2004). Finansal Ekonomi. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- İslatince, H. (2002). Rasyonel Beklentiler Teorisinin Rasyonelliği Tartışmaları C.Ü. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 17-23.
- Mankiw, M.G. (2004). Principles of Economics, (3. Baskı), Thomson, South-Western:
- McCallum, B (1980). The Significance of Rational Expectations Theory. *Challenge*, 22(6), 37-43.
- McCallum, B (1989). Monetary Economics: Theory and Policy, Macmillan Publishing Company,
- Muth, J F. (1961). Rational Expectations and the Theory of Price Movements. *Econometrica*, 29(3), 315-335.
- Nwaobi, G.C. (2014). Rational Expectations and Monetary Theory: An Investigate Paper (1960-1989), *Quantitative Economic Research Bureau Nigeria*, *Researchgate*, <https://econpapers.repec.org/paper/wpawuwpm/0501001.htm>. (ET: 06.05.2019).

- Paya, M. (2001). Makro İktisat. Geliştirilmiş (2. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi
- Paya, M. (2002). Para Teorisi ve Para Politikası, (3. Baskı), İstanbul, Filiz Kitabevi
- Phelps, E.S. (1967). Phillips Curves Expectations of Inflation and Optimal Unemployment over Time, *Economica*, New Series, 34(135), 254-281.
- Phillips, A.W. (1958). The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957", *Economica*, New Series, 25(100), 283-299.
- Pierce, D.G & Tysome, P. J. (1985). Monetary Economics. Theories, Evidence and Policy, 2. Edition, London.: Butterworths.
- Sargent, T.J. & Wallace, N. (1974). *Rational Expectations and the Theory of Economic Policy*, Working paper, No: 29, Federal Reserve Bank of Minneapolis. <https://econpapers.repec.org/paper/fipfedmwp/29.htm>, (ET: 08.03.2019).
- Stein, J.L. (1981). Monetarists, Keynesian, and New Classical Economics. *The American Economic Review*, 71(2), 139-144.
- Tunca, Z. (2002). Rasyonel Beklentiler Teorisi ve Phillips Eğrisi. *İktisat'ın Dama Taşları: Ekoller – Kavramlar - İz Bırakanlar II*, İÜ İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti – İktisat Dergisi, 48-63.
- Ünsal, M.E. (2007). Makro İktisat (7. Baskı). Ankara, İmaj Yayıncılık.
- Yay, G.G. (2000). Yeni Klasik Makro İktisat Okulu. *İktisat Yazıları: Metodoloji–Düşünce–Politika*, Ed.: T. Yay - G.G. Yay, İstanbul, Beta Basım, 193-211.
- Yay, G. (1996). Yeni Klasik İktisat Okulu. *Para ve Finans Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, 3. Cilt, <http://www.gulsunyay.com/portal/modules.php?name=News&file=print&sid=3>,(ET:09.07.2019).